

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Освітня програма Політологія

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 052 Політологія

Рівень вищої освіти Другий (магістерський)

Профіль програми

Тип та обсяг програми	Освітньо-професійна, 90 кредитів ЄКТС/ 1 рік 4 місяців
Ліцензія	Підготовка бакалаврів, спеціалістів, магістрів: (відповідно до Постанов Кабінету Міністрів України від 13.12.2006 р. №1719, від 27.08.2010 р. №787)
Акредитація	—
Ступінь, що присвоюється	Магістр
Форма(и) навчання	денна, заочна
Запис у дипломі	Політолог. Викладач соціально-політичних дисциплін. Політичний аналітик.
Опис предметної області	Галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки спеціальність 052 – Політологія
Академічні права випускників	Доступ до навчання за освітнім рівнем «доктор філософії» (третій рівень вищої освіти)

Ціль програми

Освітня програма передбачає набуття студентами теоретичних знань та практичних умінь і навичок, а також інших професійних компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, результати якої мають наукове значення, теоретичне та практичне застосування.

Характеристика програми

Предметна область, напрям	Владно-політичні відносини на місцевому, національному та глобальному рівні, зокрема, політичні ідеї та концепції, проблеми влади та публічної політики, формальні та неформальні політичні інститути та процеси, політична поведінка, політична культура та ідеологія, світова політика та політика окремих країн та регіонів
Орієнтація програми	Освітньо-професійна програма охоплює ключові підходи та концепції з нормативної та позитивної політичної теорії, політичного аналізу, порівняльної та прикладної політології, спеціальних політологічних дисциплін. Орієнтація на знання основних підходів і методів аналізу політики: теорії суспільного вибору, теорії раціонального вибору, теорії ігор, теорії неінституціоналізму та ін. Інтегральною частиною освіти є оволодіння методологією сучасних соціальних наук, зокрема, кількісними та якісними методами та інструментарієм прикладного аналізу.
Особливості програми	Набуті компетентності можуть бути застосовані в експертно-аналітичній, консультаційній, громадській діяльності

Програмні компетентності

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати спеціалізовані завдання в предметній сфері політології та застосовувати ключові теорії і методи політичних досліджень та аналізу політики у експертно-аналітичній, політико-організаційній, консультаційній, викладацькій і громадській сфері практичної професійної діяльності
Загальні компетентності	<ul style="list-style-type: none"> – розуміння та сприйняття етичних норм поведінки відносно інших людей і відносно природи (принципи біоетики) – здатність до критики й самокритики – креативність, здатність до системного мислення – базові уявлення про основи філософії, психології, педагогіки, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості, схильності до естетичних цінностей, розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства й уміння їх використовувати в професійній і соціальній діяльності – базові знання з філософії освіти, в обсязі, необхідному для розуміння місця та ролі освіти у житті сучасного суспільства – базові знання в галузі педагогіки вищої школи та педагогічного менеджменту, що сприяють усвідомленню специфіки розвитку сучасної системи освіти – базові знання з психології, що формують основу для ефективної практичної науково-педагогічної діяльності – здатність до письмової й усної комунікації іноземною мовою (мовами) – дослідницькі навички – здатність створення наукової-дослідної та звітної документації до соціального проекту
Спеціальні (фахові) компетентності	<ul style="list-style-type: none"> - сучасні уявлення про зміст, етапи, особливості виникнення та розвитку політичного знання та політичної науки в різних країнах світу; - здатність визначати особливості впливу світових політичних процесів, державної політики на формування політичної науки; - здатність розробляти авторську методологічну програму дослідження; - розробляти нові напрямки соціально-політичних досліджень; - здатність використовувати політичне знання як інструмент соціальних перетворень; моделі соціо-політичної динаміки; - володіння основами методів та технологій наукової діяльності; - здатність приймати участь у проектуванні та реалізації наукових проектів та заходів; - здатність застосовувати професійно профільовані знання в галузі соціальних та поведінкових дисциплін у процесі розв'язання професійних задач; - здатність використовувати наукові соціально-політичні ресурси для рішення експериментальних і практичних завдань у галузі професійної діяльності; - дотримання професійної етики науково-дослідної діяльності; - здатність застосовувати знання в конкретних галузях політичної науки; - здатність аргументовано представляти авторську

	<p>методологічну програму дослідження, вміти донести до інших свою позицію;</p> <ul style="list-style-type: none"> - здатність використовувати професійно профільовані знання щодо надання управлінських послуг у сфері публічного управління; - здатність використовувати теоретичні знання та практичні навички для оволодіння методами протидії інформаційним війнам, маніпулятивним технологіям у мас-медійному просторі; - здатність використовувати теоретичні знання та практичні навички для визначення ідеологічної приналежності політичних партій; - здатність використовувати теоретичні знання, уміння та практичні навички з політичної психології для дослідження політичної свідомості конкретного соціального суб'єкта (індивіда / групи); - здатність використовувати теоретичні знання та практичні навички для проведення організаційно-представницьких заходів суспільно-політичного характеру на основі принципів Паблік рілейшнз; - здатність використовувати теоретичні знання, уміння та практичні навички для дослідження політико-культурних явищ і процесів; - здатність використовувати професійно профільовані знання щодо виявлення чинників політичної соціалізації особи; - здатність використовувати професійно профільовані знання й уміння у практичній науково-педагогічній діяльності.
--	--

Результати навчання

	Компетентності
Програмні результати навчання	Зміст
<p>Здобувач повинен знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – коло проблем і специфіку філософії освіти та педагогіки як органічно пов'язаних між собою галузей філософського та приватнонаукового знання; – педагогічні технології сучасного навчання та виховання; – взаємозв'язки різних типів раціональності та освітніх моделей 	<p>Здобувач повинен уміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – здійснювати системний аналіз явищ освітнього процесу; – аналізувати освітні практики в соціальних контекстах; – застосовувати філософсько-методологічні підходи до вивчення освіти та освітніх стратегій
<p>Здобувач повинен знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – науково-понятійний апарат педагогіки вищої школи та педагогічного менеджменту; – основи дидактики вищої 	<p>Здобувач повинен уміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – самостійно та вільно орієнтуватися у змісті педагогіки вищої школи, педагогічного менеджменту; – моделювати процес управління педагогічною системою; – раціонально планувати і організовувати власну

<p>школи; – основи управління педагогічним процесом у вищому навчальному закладі</p>	<p>педагогічну діяльність, корегувати її та вдосконалювати</p>
<p>Здобувач повинен знати: – роль та місце психології у практиці управління організаційною системою; – психологічні особливості індивідуальної та групової поведінки в організації; – методи психологічного впливу в системах управління організацією</p>	<p>Здобувач повинен уміти: – діагностувати типові проблемні ситуації на індивідуальному рівні, рівні виробничого колективу, організації; – володіти методами організації та проведення комплексних психологічних досліджень у виробничо-управлінській сфері; – розробляти та проводити відповідні тренінгові програми компетентності і росту</p>
<p>Здобувач повинен знати: – основні форми ділового мовлення; – лексичний матеріал із тематики, окресленої навчальною програмою; – основні граматичні категорії та явища ділової іноземної мови</p>	<p>Здобувач повинен уміти: – володіти сучасними формами ділового мовлення та професійною термінологією; – лексично та граматично правильно оформлювати мовлення в його усній та писемній формі; – виражати в письмовій формі парціальні оцінки: прохання, докір, похвалу, зауваження тощо; стисло викладати свої думки в письмовій формі; аналізувати зразки писемного мовлення з точки зору їх лексико-граматичних, композиційних, структурних та стилістичних особливостей; створювати власні писемні тексти різних жанрів, а саме: повідомлення, оголошення, ділові листи, резюме тощо</p>
<p>Здобувач повинен знати: – загальні питання політичної та дослідницької практики, – сучасні методи наукового дослідження; – проблеми політичного пізнання, розвитку сучасної політологічної теорії</p>	<p>Здобувач повинен уміти: – оцінювати сучасний стан політологічного знання; – аналізувати основні категорії політичної науки, встановити їх взаємозв'язок; – проводити політологічне дослідження, обробляти та інтерпретувати його результати</p>
<p>Здобувач повинен знати: – основні категорії, поняття, підходи щодо політологічного аналізу глобалізації; – основні виміри глобалізаційних процесів; – конструктивні та деструктивні аспекти впливу глобалізаційних процесів на розвиток та</p>	<p>Здобувач повинен уміти: – виявляти актуальні прояви глобалізаційних процесів; – співставляти евристичний потенціал теоретичних підходів щодо аналізу актуальних проявів глобалізаційних процесів; – застосовувати отримані знання для політологічного аналізу актуальних проявів глобалізаційних процесів</p>

<p>функціонування основних структур сучасного суспільства</p>	
<p>Здобувач повинен знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – нові підходи та концепції, що знаходяться у центрі уваги сучасного наукового дискурсу в політології; – відмінність між класичними та неокласичними політологічними теоріями; – зміст «наукових поворотів», що формують сучасний образ політичної науки і окреслюють її майбутні перспективи 	<p>Здобувач повинен уміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адекватно сприймати політичну дійсність, спираючись на теоретичні засади новітньої політології; – порівнювати евристичний потенціал провідних новітніх політологічних теорій щодо аналізу політичних явищ; – застосовувати ідеї сучасних політологічних теорій для адекватної інтерпретації природи та перспектив розвитку сучасних політичних процесів
<p>Здобувач повинен знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – процес державного урядування; керування, управління та регулювання; множина форм, субординація; процеси ухвалення і здійснення суспільних рішень. – проблеми громадської участі у політичних процесах; конфлікт і злагода у політичному процесі; – порівняльна характеристика політичних інститутів і процесів країн світу; – особливості аналізу й прогнозування перебігу політичних процесів 	<p>Здобувач повинен уміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – володіти інформацією щодо процесів державного урядування; керування, управління та регулювання; множини форм, субординації; процесів ухвалення і здійснення суспільних рішень; – охарактеризувати принципи участі громадян у визначенні й здійсненні політичних процесів; – порівнювати політичні інститути і процеси країн світу; – виявляти особливості аналізу й прогнозування перебігу політичних процесів
<p>Здобувач повинен знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – теоретико-методологічні засади дослідження сучасних ідеологічних процесів; – базові характеристики політичних ідеологій; – механізми, напрями та особливості впливу політичних ідеологій на політичну систему суспільства 	<p>Здобувач повинен уміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – класифікувати ідеології, визначати базові характеристики конкретної політичної ідеології, оцінювати ефективність її функціонування, гармонійність її елементів; – розробляти стратегії взаємодії представників різноманітних ідеологічних течій політико-партійного спектру суспільства; – на основі аналізу результатів власних спостережень, використовуючи ознаки конкретної ідеології, встановлювати політичні переконання учасників спільної діяльності, формувати картину майбутнього стану ідеологічної ситуації, визначати ідеологічні риси та

	особливості розвитку і взаємовідносин окремих суспільно-політичних суб'єктів, визначати пріоритетні завдання поточної ідеологічної діяльності
<p>Здобувач повинен знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – фундаментальні, теоретичні, методологічні та практичні основи електоральної політології; – головні положення теорії комунікації; поняття та структуру виборчих технологій; головні принципи функціонування ЗМІ; роботу служб PR із засобами масової інформації. – особливості комунікаційної системи українського суспільства; специфіку комунікацій з громадськістю в умовах виборчих кампаній; – методичну роботу з основними групами громадськості та використання різних інструментів комунікації в електоральному процесі 	<p>Здобувач повинен уміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – застосовувати на практиці набуті знання в галузі електоральної політології; – здійснювати аналіз маніпулятивних складових виборчих технологій у контексті політичної культури та свідомості; виявляти політичні міфи; – формувати імідж суб'єктів політичної діяльності в електоральному процесі, виявляти проблеми електоральної культури виборчих процесів; – аналізувати специфіку формування громадської думки в умовах виборчої кампанії
<p>Здобувач повинен знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – основні категорії, поняття, теоретичні підходи щодо аналізу політичних комунікацій; – особливості функціонування соціальних мереж у сучасному суспільстві; – передумови та джерела виникнення, основні етапи розвитку політико-рекламної діяльності як феномену масової комунікації 	<p>Здобувач повинен уміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – застосовувати отримані знання задля політологічного аналізу політико-соціальних комунікацій; – розрізнати основні види соціальних мереж і вміти визначати їх відмінності; – класифікувати різні види політико-рекламних комунікацій
<p>Здобувач повинен знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – поняття програми політологічного дослідження, її методологічні та методичні функції; – специфіку функціонування політико-владних та 	<p>Здобувач повинен уміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – розробляти програму політологічного дослідження; – ознайомлення з діяльністю політико-владних та громадських інституцій; – виявляти особливості оптимальної взаємодії політико-владних структур із суспільством

<p>громадських інституцій; – принципи взаємодії політико-владних структур із суспільством</p>	
<p>Здобувач повинен знати: – специфіку функціонування вищого навчального закладу, організації навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі. – сутність загально педагогічних форм і методів навчання та виховання; – особливості соціально-педагогічних технологій та механізми їх реалізації, що використовуються в роботі конкретного навчального закладу; – особливості професійно-етичних взаємостосунків викладачів зі студентами</p>	<p>Здобувач повинен уміти: – планувати і проводити лекційні і семінарські заняття зі спеціальних соціологічних дисциплін; – застосовувати різноманітні методи викладання, що активізують пізнавальну діяльність студентів; – працювати з науковою, навчально-методичною, довідковою літературою; – організовувати самостійну роботу студентів з використанням елементів дослідницької роботи; – проводити індивідуальну роботу зі студентами; – планувати та здійснювати роботу куратора студентської групи; – налагоджувати взаємодію з колегами для розв’язання різних проблем щодо навчально-виховної діяльності; – аналізувати результати власної професійної діяльності</p>
<p>Здобувач повинен знати: – загальні питання наукової та дослідницької практики; – сутність та особливості наукового дослідження; – основні принципи та методи організації наукової діяльності; – – теоретико-методологічні засади наукового дослідження та його етапи реалізації; – кількісні та якісні методи отримання соціологічної інформації, їх переваги та недоліки; – види та структуру підсумкових документів наукового дослідження</p>	<p>Здобувач повинен уміти: – визначати проблемне поле та напрями наукового дослідження; – визначати об’єкт і предмет наукового дослідження; – організовувати та проводити наукове дослідження за обраною проблематикою; – формулювати гіпотези та розробляти програми її перевірки, – проводити первісне вимірювання соціальних характеристик; – обробляти наукову інформацію; – оформляти результати наукової діяльності</p>
<p>Здобувач повинен знати: – організацію роботи органів державного управління та місцевого самоврядування в</p>	<p>Здобувач повинен уміти: – на основі аналізу здобутків соціально-філософських та політико-правових концепцій досліджувати загальнотеоретичні аспекти організації роботи органів</p>

<p>Україні в контексті сучасних демократизаційних процесів;</p> <ul style="list-style-type: none"> – стратегії політичної діяльності у сфері публічної влади, механізми впровадження організаційно-правових засобів підвищення ефективності діяльності управлінських структур; – методи застосування навичок правового аналізу щодо організації та діяльності органів публічної влади в Україні 	<p>державного управління та місцевого самоврядування в Україні в контексті сучасних демократизаційних процесів;</p> <ul style="list-style-type: none"> – на основі знань про загальнотеоретичні аспекти організації роботи органів публічної влади розробляти стратегії їхньої політичної діяльності, застосовувати критерії класифікації при визначенні моделі місцевого самоврядування конкретної держави; – на основі використання теоретичних знань та практичних навичок щодо форм, методів, процедур та технологій управлінської діяльності впроваджувати організаційно-правові засоби підвищення ефективності діяльності управлінських структур на регіональному рівні
<p>Здобувач повинен знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – сучасні геополітичні теорії та західні наукові школи; – базові геополітичні моделі у контексті культурно-історичних процесів кінця XIX – початку XXI сторіччя; – закономірності взаємодії природничих, економічних, культурних та соціально-політичних факторів, що визначають зовнішню політику держав, транснаціональних корпорацій та інших суб'єктів міжнародних відносин 	<p>Здобувач повинен уміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – аналізувати головні фактори, що впливають на формування геостратегії сучасної держави; – визначати місце та роль конкретної держави у геополітичному просторі регіону та сучасному світі; – прогнозувати перспективи розвитку держави у сучасній системі міжнародних відносин
<p>Здобувач повинен знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – категоріальний апарат політико-правового дискурсу сучасної політичної науки, – особливості і сучасний стан політико-правових явищ та процесів у трансформаційному суспільстві; – інформацію щодо ефективності діяльності політичних та правових інститутів суспільства 	<p>Здобувач повинен уміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – вільно оперувати основними політико-правовими поняттями, – системно розуміти функціонування політико-правової сфери трансформаційного суспільства; – аналізувати політико-правові аспекти функціонування інститутів суспільства
<p>Здобувач повинен знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – сутність, історію зародження, основні теоретичні засади та напрямки розвитку політичного 	<p>Здобувач повинен уміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – застосовувати набуті знання для організації конкретних політичних кампаній; – орієнтуватися в методах і алгоритмах підтримки

<p>менеджменту; – сутність, історію зародження, основні теоретичні засади та напрямки розвитку політичного маркетингу; – специфіку функціонування політичного ринку та його складових елементів</p>	<p>прийняття політичних рішень; – аналізувати сучасний політичний ринок в контексті функціонування його основних складових елементів</p>
<p>Здобувач повинен знати: – теоретико-методологічні засади дослідження проблематики політичної ментальності та політичної ідентичності сучасного суспільства; – політико-культурні моделі розвитку сучасного суспільства; – ключові параметри політичної ідентичності українського суспільства</p>	<p>Здобувач повинен уміти: – аналізувати політико-ментальні особливості українського суспільства; – аналізувати особливості політико-культурного розвитку українського суспільства; – виявляти базові характеристики політичної ідентичності українського суспільства</p>
<p>Здобувач повинен знати: – зміст, класифікацію і характеристики сучасних методів прогнозування, – роль політичного прогнозування в управлінні соціально-політичними процесами, – концептуальні моделі глобального прогнозування</p>	<p>Здобувач повинен уміти: – здійснювати прогнозно-аналітичні висновки на підставі вивченого матеріалу; – будувати дерево цілей соціально-політичних проблем; – складати програму прогнозного дослідження політичної події</p>
<p>Здобувач повинен знати: – основні зарубіжні та вітчизняні теорії націй, націоналізму і мультикультуралізму; – актуальну проблематику та зміст поточних дискусій в області вивчення націй, націоналізму і культурного плюралізму; – специфіку політологічного аналізу щодо вивчення міжнаціональних відносин</p>	<p>Здобувач повинен уміти: – застосовувати ключові аналітичні категорії курсу «національні» і «етнічні меншості», «толерантність», «мультикультуралізм» та інші в поясненні поточних процесів, пов'язаних з міжнаціональними відносинами; – визначати специфічність умов розвитку сучасних міжнаціональних відносин, що задаються глобалізацією та поширенням космополітичного мислення; – пояснювати поточні процеси зростання націоналізму, протиріч формування політичних націй і одночасно забезпечення етнокультурних прав й інтеркультурного діалогу в сучасному суспільстві</p>

<p>Здобувач повинен знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – теоретико-методологічні засади дослідження тероризму; – проблеми підтримки безпеки у сучасному світі; – політико-правові засади міжнародної боротьби з тероризмом 	<p>Здобувач повинен уміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – відрізнити терористичні дії від інших форм політичної девіації; – адекватно інтерпретувати природу, зміст та суб'єктів терористичних дій, що здійснюються на різних рівнях (від регіонального до міжнародного); – розробляти та здійснювати профілактичні заходи щодо боротьби з сучасним екстремізмом і тероризмом
<p>Здобувач повинен знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – основні категорії, поняття, особливості політико-культурного та соціокультурного підходів як методологічної орієнтації; – основні концепції політико-культурного розвитку людства; – специфіку культурного та цивілізаційного розвитку Сходу та Заходу 	<p>Здобувач повинен уміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – застосовувати отримані знання для політологічного аналізу політико-культурного розвитку людства; – виявляти політико-культурну амбівалентність інформаційних технологій; – застосовувати політико-культурний та соціокультурний підходи для аналізу трансформаційних процесів у сучасній Україні
<p>Здобувач повинен знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – характеристику основних теоретичних парадигм, що розкривають зміст поняття «волонтерський рух»; – зміст типології, структури, механізми зовнішньої та внутрішньої динаміки волонтерських рухів; – зміст концепції дослідження волонтерських рухів в контексті трансформації політичного простору сучасної України. 	<p>Здобувач повинен уміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – аналізувати волонтерські рухи, використовуючи теоретичний потенціал парадигм колективної поведінки, мобілізації ресурсів, ідентичності; – аналізувати зміни структури та функцій сучасних волонтерських рухів; – орієнтуватися в особливостях емпіричного дослідження волонтерських рухів